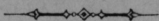

Učiteljski TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 3.

V Ljubljani, 1. februarija 1880.

Tečaj XX.

Nekaj o branji.

A. Vranski.

Pouk v narodnej šoli je tako mnogostransk, obseza toliko raznoterih posameznosti, da se nam pač marsikateri običaj pri njem čestokrat nezaten, nepotreben dozdeva. — Tako vsaj bi sodili, če bi se ne vtopili v njega bistvo, če bi po tem takem ne uvideli, da ravno to, kar se nam na videz malovažno zdí istinito more postati jako važno.

Slehernemu učitelju je znano, kako raznovrsten je jezikoslovni nauk v narodnej šoli. Nikjer drugod mu v razpravo ni toliko sredstev v razpolaganje, nego baš pri tem velevažnem predmetu, zlasti pri jezikovnem uku more učitelj kazati svojo nadarjenost, svojo spretnost za učiteljvanje. Tu je odperto njegovemu delovanju obširno polje, tu more pri resnej volji in vztrajnosti doseči dokaj lepih, povoljnih vspehov, ki bodo njegovo serce z radostjo napolnili, ter mu dostojno poplačali obilen trud. — So-sebno važen oddel jezikoslovnega uka je priučenje razumnega in lepega branja ali čitanja. Razumno branje je odmev razumne duše, ono svedoči, da glasovi po njem izhajajoči, niso le blebetani, ampak da so razumno vbrani, t. j. razumno branje kaže, da si je bralec v svesti prebrane tvarine, da je le-to duševno prebavil. Torej temelj razumnemu branju je razum onih misel, ki se imajo čitati, t. j. ustmeno (z besedami) izraziti. A branje še ni doveršeno, če je le umevno, ono mora biti tudi lepo. Razumno in lepo branje to še le je doveršeno, pravilno branje. In to oboje ima učitelj gojiti v šoli.

O lepem branju pa hočemo tu malo obširneje govoriti. — Branje postane lepo po v najnem vplivu. Človek, ki nikoli ni slišal lepo brati, tudi sam nikdar lepo bral ne bo, ravno tako, ko on nikdar dober go-

vornik postati ne more, ki se je govorništva le po knjigah učil, dobrih govornikov pa nikoli poslušal ni. V najni vpliv še le podari branju ono milobo, ki se tolikanj prileže našemu sluhu, ono čarovito moč, ki nam seže v serce, ki nas ogreje. Ta blaženi vpliv mora izhajati v šoli, se vé da le od učitelja samega. Učitelj je svojim učencem — vsaj bi to moral biti — najzdatnejši vir onim milodonečim glasovom, ki segajo otrokom v serce, katerih se s časoma sami navzamejo. In da se bodo otroci navzeli lepih glasov, to učitelj more doseči s tem, da jih po možnosti navadi lepo brati. Edino sredstvo, ki ga bo pripeljalo do tega cilja, je to, da on sam svojim gojencem vsako berilno vajo prav lepo prečita. Pri obravnavi vsacega branja mu ima lastno prečitanje veljati za glavno brigo, katerej se nikoli izneveriti ne sme! Skusnja uči, da se otroci le po lepem, jasnem prečitani učiteljevem privadijo pravilnega branja. Samo ob sebi se razumeva, da mora učitelj tudi strogo gledati na to, da se učenci potrudijo brati vse tako, kakor so slišali od njega; on jih mora navaditi posnemanja in z vztrajnostjo se mu to bode posrečilo, vsaj sta pouk in odgoja vendar le po večjem utemeljena v navadi!

Da pa bode učitelj mogel zadostevati tej nalogi, treba je, da jej je kos t. j. da on sam zna lepo brati, kajti drugim moremo podajati le tega, česar smo se sami do dobrega navadili. Učitelju je torej treba vedne vaje, pred vsim pa vestne priprave! Predno bode kaj učencem prečital, naj to doma nekterikrat stori, da bode lahko s dobro vestjo stopil čez šolske sobe prag! Nikdar naj ne misli, da za otroke že zna brati, vedno naj si bo svest zlatih besed: za male je še najboljše komaj dobro! Učitelj naj stopi pred svoje učence tako v vsakem obziru podkovan, kakor mora to biti igralec na odru, ako noče, da se mu posmehuje občinstvo. Prebirajoč učitelj, ni li podoben igralcu na odru? In če on svoje naloge dobro ne zna, če pri branju dela napake, ni li potem zasmehovanja vreden? Gotovo! On se osmeši pred malim svojim občinstvom, on, ki ima biti učencem v vsakem obziru v vzor, v posnemanje! Zdajci se jim pa kaže tako malomarnega, da še brez napak ne zna čitati! — Nikarte misliti, da otroci vsega ne opazijo, — oni so boljši opazovalci od nas! O vanitas!

Če se nočemo osmešiti, če nočemo priti ob veljavo in autoritêto pri svojih gojencih, če si hočemo ohraniti pri njih svojo vzvišenost — potem moramo biti vsak čas vsestransko pripravljeni. Žalibog, da se ravno na lepo čitanje tako malo ozir jemlje! Dosti je učiteljev, ki svojim učencem beril nikoli ne prečitajo ali če to že storé, beró prav slabo, brez vsega naglása, brez vse živahnosti, — le mehanično! Vedno boljše nič brati, ko pa slabo brati! Boljše za učence, ker vendar ne slišijo, kako se nima brati, boljše za učitelja, ker še vedno ostane oger-

njen sè svitom one vsevednosti, ki si jo domišljavajo otroci o njegovej osebi. Da otroci pri tacih učiteljih nikdar ne bodo znali pravilno brati, pač naravno nasleduje po tem, kar smo že navêli. In vendar bi moral vsak učitelj, kteremu je le količkaj mar za blagor dece mu izročene, za blagor svojega roda, smatrati gojitev lepega branja za sveto svojo dolžnost! A da bode v tem smislu kaj uspešnega dosegel, mora se navaditi sam izglednega čitanja. Le tedaj, če bo učenik sam izgledno prečital berila, posnemali ga bodo tudi učenci, da posnemati morali. Lepo branje — smo prej dejali — človeka ogreva, lepo branje prihaja iz serca v serce; v našem slučaju iz serca učiteljevega v serce otrok! Kar se pa sercu prikupi, to cene ne zgubi, marveč blagodejno vpliva na vse notranje življenje človekovo. — Pripravljajmo se torej doma, da bomo izgledno lepo brali, mi, ki imamo učiti druge branja!

Če bomo po tem takem navadili deco, kolikor se to pač v šoli zgoditi more, pravilno brati, vcepili ji bomo s tem tudi veselje do čitanja za poznejše življenje. Otroci bodo uvideli korist čitanja in, mladenči ali device, ohranili si bodo veselje do njega, prostovoljno bodo v prostih urah iskali te duševne zabave. Zakaj pa prosti narod tako malo bere? Zato, ker nima pravega pojma o koristi in blaženosti čitanja, ker se mu mertve čerke gnjusijo, ker ne vé besedam vdihniti življenja — s kratka, ker se ni učil razumnega in lepega branja. Besede morajo mesó postati in v to je nam, národnim učiteljem nevmorno delovati, ako nam je sploh na sercu, da postane naš prosti ljud olikeželjen, omikan in — srečen! —

Jernej Kopitar.

Glagolita Clozianus. Kar je o Kopitarju pisal Čop vže leta 1833 (v Slow. ABC-Krieg str. 2): „Wenn wir im gegenwärtigen Aufsätze die Ansichten des Herrn Kopitar mehrmals zu bestreiten veranlasst werden, so wollen wir dadurch seiner wohlverdienten europäischen Celebritaet, die unserer Anerkennung nicht bedarf, keineswegs zu nahe treten“; — to je v istini postal po slavni knjigi:

5. *Glagolita Clozianus id est Codicis Glagolitici inter suos facile antiquissimi, supparisque ad minimum exarato A. 1057 codici Cyrilliano Ostromiri Novigradensis. Fragmentum Foll. XII. membr. servatum in bibliotheca Ill^mi Comitum Paridis Cloz Tridentini. Literis totidem cyrillicis transcriptum, amplissimis de Alphabeti Glagolitici antiquitate et Liturgia Slavica A. 870 primum coepta in Pannonia prolegomenis historicis et philologicis; monumentis item tribus dialecti Carantanicae sec. X. Monachii repertis; speciminibus Slavismi Cisdanubiani ab A. 1057—1835; Calendario Slavico A. 1057, aliisque Ineditis; addito graeco*

glagolitæ Interpretis *προκειμένη*, latinaque Slavicorum omnium Interpretatione; linguæ denique Slavorum sacræ brevi Grammatica et Lexico illustratum suo sumtu edidit et Illmo Codicis Domino dedicavit B. Kopitar, Augustissimo Austriæ Imperatori a Bibl. Palatinæ custodia. Cum tab. æneis duabus. Vindobonæ. Prostat ap. C. Gerold. 1836. LXXX. 86. in Folio. —

Ta latinski naslov sam dokaj kaže, kar ima knjiga v sebi. Po njej je zaslovel Kopitar po Evropi, med vsim učenim svetom, kjer se bavijo z jezikoslovjem slovanskim. Poleg Dobrovskega „Institutiones“ je Kopitarjev „Glagolita“ poglavitna podlaga nadaljnemu znanstvenemu raziskovanju o Glagolici in Cirilici, o prvem književnem jeziku slovanskem, o njegovi domovini in razmeri proti sedanjim itd. — Nanj se sklicujejo jezikoslovci slovanski, a tudi neslovanski. — Zove se spomenik „Glagolita“ t. j. pisan v glagolici, glagoljaš, glagolec, v latinski obliki kakor n. pr. Israëlita, Silesita; „Clozianus“ t. j. Clozov, po lastniku, kateri — grof Cloz — ga je bil Kopitarju l. 1830 posodil v ta namen, da se priobči. — Posebno ceno omenjenemu spomeniku daje oprava, v kateri ga je on izročil svetu. — Po Kopitarju se razreduje knjiga v tri razdelke: a) Prolegomena pg. III—LXXX. V tem predgovoru se nahajajo učene razprave o spomeniku samem, o njegovem pismu in slovu, o Glagolici in Cirilici, o cerkvenem jeziku slovanskem (lingua sacra), o Karantancih in najstarših njihovih spominkih (Monumenta Frisingensia. cf. V. Jezičn. 39—44); dve priliki t. j. homilija ruska in spoved česka; evangelij (Luk. 24, 13—35) o učencih gredočih v Emavs 24krat od leta 1057—1835 (dialecto slovenica veteri, ecclesiastica, bulgarica hodierna, illyrica rectius Serbochrovatica sive Chrovatoserbica, slovenica hodierna); koledar Ostromirov; o sv. Metodu; Anonymi Salisburgensis A. 873 scriptoris Historia conversionis Carantanorum (poslovenil prof. J. Majciger v Zgod. ss. Ap. Cirila in Metoda l. 1863 str. 98—103), kar vse se sklepa s terditvijo, da Glagolica je vsaj verstnica Cirilici, ako ne stareja, in da beseda, v koji je sv. Metod v devetem veku obhajal službo božjo, je lastna bila Slovenom v Panoniji ali v širjem smislu v Karantaniji. — b) Opus ipsum pg. 1—40. Clozov (Klocev ali Kločev) spomenik sam — v prvotni skupni in drugotni razločni pisavi — tiskan z bolj občnimi čerkami cirilskimi, v staroslovenščini z gerškim virnikom in latinskim prevodom ter z nekterimi primerami, ima v sebi dva govora sv. Jovana Zlatoustega na cvetno nedeljo (cvetnico ali verbnico) in na véliki četertek, enega sv. Atanzija na véliki petek, in enega sv. Epifanija tudi na véliki petek. Cel je le tretji. Unih sta se kasneje dobila dva lista, na svetlo dal v isti obliki dr. Fr. Miklosich l. 1860 (Zum Glagolita Clozianus). — c) Epimetron pg. 41—86. Po primerjanem glagolsko-cirilskem spominku iz XI. veka nasledva kratka slovnica in za njo kratek

slovar slovanskega cerkvenega jezika z obojo azbuko slovansko. — Slov-
nica je vsled novih virov že mnogo popolnejša mimo Dobrovskeve, vzlasti
gledé na pravopisje in glasoslovje, in kakor v prvih dveh razdelkih,
tako se tudi v tretjem dostavku mnogotere besede kaj lepo in celó na-
ravno pojasnujejo iz naše slovenščine, da so po tem vnanji učenjaki bolj
se ozirati jeli na naš jezik novoslovénski. — Iz ktere dobe izvira hva-
ljeni spomenik, kaka mu je bila osoda itd., o tem je brati sim ter tje
(na pr. Zlati Vek 1863 str. 284—286).

Hesychii Glossographi discipulus .. — Po Dobrovskega
„Institutiones“ in Kopitarjevem „Glagolita“ se je vzbudila nova doba v
jezikoslovnem preiskovanji slovanskem, o začetji in domovji pravopisja
bodisi glagoliškega bodisi cirilskega, o slovanski liturgiji itd. Odmevati
so se jeli Kopitarju glasovi vgodni, a tudi nevgodni; tedaj se prikaže
na dan:

6. Hesychii Glossographi discipulus et epiglossistes
Russus in ipsa Constantinopoli sec. XII.—XIII. E codice Vindobonensi
græcorussica omnia, additis aliis pure græcis, et trium aliorum Cyrilliani
lexici codicum speciminibus, cum appendice philologici maxime et slavi-
stici argumenti, nunc primum edidit et scientiarum academiis Berolinensi
et Petropolitanae si quidem mereantur promovenda sistit Bartholomæus
Kopitar augustissimo Austriæ imperatori a bibliothecæ palatinæ custo-
dia et utriusque academiæ sodalis. Cum tabula ænea græcorussa. Vin-
dobonæ, 1840. Gerold. 8°. XXIV. 72. —

Tudi ta knjiga se razdeljuje na troje: a) Praefatio pg. I—XXIV;
b) Codicis Vindob. pars græcorussa pg. 1—24; c) Appendix
Miscellanea pg. 25—72. — Bolj občne in žive pomembe je tretji razde-
lek, v katerem Kopitar naznanja, opisuje ter po svoje presojuje razne
jezikoslovne stvari, gerške in latinske, listine ali spomenike glagoliške
in cirilske, reči maloruske, poljske, česke, pa bulgarske, hrovaške, novo-
slovenske. Vzlasti znamenite so razprave na pr.: De cimelio Remensi
cyrilliano et glagolitico, sec. XIV; de Evangelistario Vaticano glagoli-
tico, sec. XI. Assemaniano; de linguæ S. Methodii liturgicæ panno-
nietate; de theatro apostolicorum Ss. Cyrilli et Methodii laborum;
de Maciejowski polonicis ad hist. eccles. commentariis; de Ludovici Gaji
novarum tabularum in Croatia duplici molimine; de Pantilio itd. itd.
— Po njih so nastale med učenjaki razne hude borbe, kterih nektere
še sedaj niso dognane.

J. Kopitar in dr. Fr. Miklošič. — „Le roi est mort, vive le
roi!“ — „Ima tomu nekoliko godin, što su naši dokazivali, kako je stari
Srēm Rimu careve podavao krvi Slovinske; nu meni je bolje dokazano,
piše Fr. Kurelac (v. Recimo koju. 1860. str. 6, 7.), da su Kopitar i
Miklošič (i to dva cara slovinska) iz krvi naše braće potekli,

nego ti carevi rimski iz naše“. — „Sein berühmter Schüler, Nachfolger und würdiger Erbe seines Ruhmes... Wozu Kopitar den Grund gelegt, oder was er nur einfach projectirt oder skizzirt hatte, das ist von seinem Schüler und Freunde Miklosich, den wir Slovenen mit Stolz den Unseren nennen, erweitert und aufgebaut worden“, terdi dr. Klun (cf. Oest. Revue II. 1864. S. 63. 65.). — Da je to res, pripoznava dr. Miklošič sam v mnogih spisih svojih. Tako na pr.:

7. Vita S. Clementis episcopi Bulgarorum 1847. Græce. Edidit Fr. Miklosich. Vindobonæ. Manibus Kopitarii gratus discipuli animus. — V „Lexicon linguæ slovenicæ veteris dialecti“ Vind. 1850 piše v posvečbi: „Abhinc annos fere triginta Kopitarius promiserat editurum se lexicon linguæ palæoslovenicæ et effecerat, ut harum rerum studiosi hoc sagacissimi philologi opus magno cum desiderio expectarent. At vir celeberrimus vitam finiit, quin opus, quo philologia slavica carere non potest, edidisset: quæ paraverat, in bibliotheca lycei Labacensis servantur. Nos igitur ex eo tempore, quo amicum et magistrum mors nobis eripuit, ut perficeremus, quæ illi ad finem perducere concessum non erat, id agebamus etc.“. — V predgovoru k „Monumenta linguæ palæoslovenicæ e codice Suprasliensi“ Vindob. 1851 pravi: „Priora centum duodeviginti folia habes nunc in bibliotheca lycei Labacensis, quo cum libris Bartholomæi Kopitarii venerunt... Bibliotheca lycei Labacensis servat etiam totius codicis apographum factum manu Bartholomæi Kopitarii“. — V „Slavische Bibliothek“ Wien 1851 priobčuje najprej „Bartholomäus Kopitar. Selbstbiographie“ (pg. 1—18) in rekši v predgovoru: „Kopitar's prolegomena historica sind zwar in der Pariser ausgabe des Rheimser evangeliums abgedruckt, allein da dieses buch so wenig verbreitet ist, dass mir in Oesterreich nur zwei exemplare bekannt geworden sind, so glaubte ich den freunden der slavischen geschichte einen dienst zu erweisen, wenn ich diesen durch inhalt und form gleich ansgezeichneten aufsatz abdruckte“ — kaže ga str. 57—84 z naslovom: Bartholomæi Kopitarii Prolegomena historica in Evangelia slavice, quibus olim in Regum Francorum oleo sacro inungendorum solemnibus uti solebat ecclesia Remensis. Caput I. Unicum liturgiæ slavicæ privilegium. II. Christianismi in Slavis initia. III. Seculum Caroli Magni. IV. SS. Cyrillus et Methodius. V. Ulteriora liturgiæ slavicæ in Occidente festa. VI. Methodiani seculi recapitulatio. VII. De codice Remensi. — Leta 1857 priobči „Barth. Kopitar's kleinere Schriften sprachwissenschaftlichen, geschichtlichen, ethnographischen und rechtshistorischen Inhalts“. I., kteremu ima nasledovati še knjiga II. — L. 1860 je dal na svetlo „Zum Glagolita Clozianus“ z naslednjo vpeljavo: „Zu den bedeutendsten Erscheinungen auf dem Gebiete der Slavistik seit Dobrovský's Epoche machenden Institutiones linguæ slavicæ

dialecti veteris Wien 1822, gehört unstreitig der 1836 in Wien von B. Kopitar herausgegebene Glagolita Clozianus, ein aus zwölf Blättern bestehendes glagolitisches Fragment von hohem Alter. Die Bekanntmachung dieses Denkmals hat die glagolitische Frage wieder ange-regt, und dem Herausgeber gebührt das Verdienst einer Restitutio in integrum der Glagolica mit Erfolg angebahnt zu haben“ itd. — Primeri tudi znameniti sostavek njegov „Glagolitisch“ v Ersch- u. Grubers Allg. Encyclopädie der Wissenschaften u. Künste itd. in rad porečeš s Kurelcem: „Kopitar i Miklošič — dva cara slovinska“. —

Naravoznanstvo v ljudski šoli.

(Dalje.)

Ako veržemo kako telo, premika se in teče naprej v obločni čerti čez poveršje naše zemlje. Kolikor večja je sila, s katero telo veržemo, toliko daljša je njegova pot do mesta, kjer pade na zemljo, in toliko bolj potegnjena je tudi čerta, katero telo prehodi in preteče. Mislimo si tedaj, da bi bila topova krogla z neznano silo zagnana, ter da bi bila čerta, katero obla preteče, tako velika in raztegnjena, kakor je sločnost ali krivina naše zemlje, kaj bi se tedaj zgodilo? — Obla, enkrat s tako silo zagnana ne pi mogla na zemljo pasti, ampak mogla bi leteti okoli zemlje. In ako bi naturalna sila svoje moči ne spremenila, mogla bi se obla vedno okoli zemlje verteti, kakor se n. pr. mesec okoli nje suče.

Vprašanja: *Kako se giblje vodoravno ali poprek verženo telo? — Ktere sile povzročujejo okroglo sukanje ali pot tako verženega telesa? — Za koliko se od svoje poti odstrani vodoravno ali poprek verženo telo v eni sekundi? — Zakaj more strelec više meriti, kakor misli zadeti? —*

15. Krožno gibanje.

Ako bi se obla s hitrostjo $7587\frac{1}{2}$ milj v 1 sekundi gibala, potem bi bilo mogoče, da bi prišla okoli naše zemlje; pot, katero bi obla preletela, bila bi krožna ali okroglasta. Sile, katere bi to krožno gibanje pospešile, učili smo se poznati, ter jih imenovali „zagnavno (metno) silo“ in težnost. Ako zavijimo na niti višeečo oblo na okrog, tako, da prosti konec niti v roki deržimo, tedaj bodemo zapazili in se prepričali, da je obla vedno na središče krožne poti privlačena, in se daleč od tega ne odločuje. Iz te prikazni, kakor je nit napeta in nategnjena, zamoremo lahko posneti, da je druga sila, katera si prizadeva oblo naprej goniti na stran, česar se prepričamo, ako nit na enkrat spustimo. Na središče delujoča sila je prilična težnosti, in na stran goneča sila pa verživni sili. Pervo imenujemo sredotežnost, drugo pa odsrednost; obe sili pa zovemo osredni sili. Krožno gibanje je tedaj izid skupne delavnosti obeh osrednih sil.

Osredna sila se zove zaradi dotičnice ali dotične pike; t. j. ravna čerta, ktera na krogu tako zderči, da ga le na enem kraju zadeva; pri polo- in premeru vidi se pravokotna. Odsredna sila deluje tedaj pravokotno na sredotežnost, in zato se mora tudi krožno gibajoče se telo, na katero na enkrat neha delovati sredotežna sila, gibati se v nameri kake dotičnice. — Tega se lahko prepričamo na vsakem derdranju, na kolesu pri vozu i. dr. Sila, katera ga derži, imenujemo sprijemnost. Vsled krožnega gibanja kolesa, katerega se pesek prijemlje, se prigodi, da pride pesek tudi pod vpliv odsrednosti. Ako tedaj to povečano naglo gibanje kolesa še povečamo, tedaj sila, vsled ktere ostane pesek na kolesu, neha delovati, in pesek pade postranski od središča gibanja. Ravno tako pada (šprica) tudi voda od brusa, ako ga vertimo. —

Vprašanja: *Kako to, da beži kamen naprej, ako ga veržemo s pročo, dasiravno smo po vertenju konec jermena spustili? — Zakaj se voz tako lahko prekucne, ako ga naglo zavijemo okoli vogla? — Zakaj se dersavec nagne na znotraj, ako se na ledu v krogu giblje? — Ako oblo ali valjar v nameri dotičnice zadenemo, tedaj se krožno giblje.*

Poiščite še več takih zgledov! —

Terkljanje obroča, denarja, svinčnika na njih roboh.

Na sredobežno silo opira se tudi sukanje lune okoli zemlje, kakor tudi sukanje premičnic okoli solnca in vsega osolnčja okoli osrednega solnca. —

Zemlja privlača ravno tako luno, kakor kaki leteči kamen, topovo oblo, ali kaj družega. Se vé, da je ta privlačnost dokaj slaběji, kakor pri rečeh na poveršini zemlje. Kajti luna je 60krat bolj oddaljena od središča zemlje, kakor une stvari, ktere smo ravnokar imenovali. Pri 60 kratnem oddaljenju je pa gotovo tudi privlačnost $60 \times 60 = 3600$ krat slabēja. Ako bi kaka stvar luno pri njenem krožnem gibanju zaderževala, bi morala ona slediti težnosti, ter bi naposled na zemljo padla. Se vé, da bi v prvi sekundi ne padla 15 cevlfjev, ampak zaradi manjše privlačnosti le prav malo; ker se pa hitrost z vsakim trenutkom poveča, tedaj bi nazadnje luna vendar le z nezmerno naglostjo dospela na zemljo. Učenjaki so preračunili, da bi prišla v 8830 sekundah na zemljo, in sicer s tako naglostjo, da bi v zadnji sekundi 11 milj pretekla. Tak siloviti udarec pa bi zadostoval, da bi se naša zemlja zdrobila in uničila. — Da pa se to ne zgodi, ter da luna na našo zemljo ne pade, zato skerbi nji lastna gibajoča sila, odsrednost, katera bi luno sama delujoča, peljala v ravni nameri mimo naše zemlje naprej. Ta sila v zvezi s težnostjo jo pa sili, da zemljo v taki nameri obkrožuje in obhodi, kakor bi jo obhodila topova krogla, ako bi jo bilo mogoče zagnati sè silo in hitrostjo za to potrebno. —

Ravno tako razmerje, katero smo se učili ravnokar opazovati med našo zemljo in luno, je tudi med solncem in zemljo. Tudi zemljo bi solnce privlačalo, in ta privlačnost v združbi z lastnim gibanjem stori, da zemlja solnce v 365 dneh in skoro 6 urah obhodi. Ravno tako se pa tudi sučejo druge premičnice okoli solnca. In ravno iz teh krožnih potov premičnic in časa, katerega premičnice potrebujejo, da obhodijo solnce ter svojo pot dokončajo, so učenjaki preračunili, kako daleč da je vsaka premičnica od solnca. Da še več! Iz potov premičnic okoli solnca dá se z resničnostjo sklepati o velikosti privlačne sile okoli solnca. Naša zemlja se namreč v 1 sekundi 4 milje naprej pomiče. Vsled te neizrekljive hitrosti bi pa naša zemlja mimo solnca naprej bežala, ter do solnca ne dospela, ako bi solnce po svoji privlačnosti na njo ne vplivalo in ne delovalo. Vsled privlačnosti solnca, pa ne gre zemlja naravnost po svoji poti naprej, ampak je primorana gibati se v krogu okoli solnca naprej, in ta krog je sicer tak, da zemlja vsako sekundo za $1\frac{1}{3}$ čerte od pota svoje prave ravne namere odstopi, ter tako nareja zakrivljeno, *krivo* čerto, ktera v preteku $365\frac{1}{2}$ dneh svoj krog prehodi. Solnce je od zemlje 21 milijonov milj oddaljeno. Ako se tedaj zemlja v eni sekundi za $1\frac{1}{3}$ čerte solncu približa, preračunilo se je z ozirom na ono oddaljenje, da bi moral na poveršju solnca v prvi sekundi kamen 430 čevljev daleč pasti. Privlačnost poveršja solnca je tedaj 28krat večja in močnejša od privlačnosti naše zemlje. Kar bi tedaj n. pr. na naši zemlji 1 klgr. tehtalo, to bi bilo na solncu 28krat težje. Ravno na ta način preračunili so tudi velikost privlačne sile premičnic — izvzemši naše zemlje. Da je pa privlačnost solnca tako velika, to izvira pa iz neizmerne velikosti solnca; in v resnici je ono 700krat večji, kakor vse premičnice skupaj.

Tudi na svetovih stalnih zvezd vplivajo in delujejo ravno tako osredne sile, in ako je to resnično, da osolnčje okoli središča v svetovnem prostoru — okoli solnca — kroži in se giblje, tedaj je tudi to delo ali učinek osrednih sil. Tako tedaj vlada zakon privlačnosti v vsem stvarjenju; privlačnost ohrani ves zvezdni svet v vsem pravilnem redu ter uravnava pota zemlje.

»Tvoje veličastvo, Večni!
Trume zvezd nam pravijo;
Kako bomo še le srečni,
Če mi k tebi pridemo!« —

Vprašanja: *Ktere sile narejajo krožno gibanje? — Kako deluje sila „odsrednost?“ — Kako sila „sredotežnost?“ — Na katere sile se opira gibanje nebnih teles? — Iz česa so učenjaki preračunili oddaljenost premičnic od solnca? — Kaj je znano o privlačnosti solnca? — Kako so učenjaki velikost privlačnosti solnca iztuhtali? —* (Dalje prih.)

Slovnica v „Začetnici“ in „Drugem berilu“.

(Dalje.)

V §. 2. navaja pisatelj gol in razširjen stavek, v pripovedovalnej in vprašalnej obliki z dopolniki in prilastki, ter hoče otroke do spoznave pripeljati, da imajo stavki lahko menj ali več besed. O besedah — kaj je beseda? — še ni bilo nič natančnejega razgovarjanja, tu navedenè slovniske obravnave ne zaznanejujejo tega nikjer. Mogoče, da je učitelj že v prvem letu otrokom razlagal: kaj je beseda? — pa tudi mogoče, da ne. To pravilo je stavljeno na dvomljivo podlago.

Da bo otrok znal besede pred seboj v stavkih, po ločilih ločenih, prešteti, ker je vsaka za-se skupaj tiskana, se že more pričakovati; a opravičeno se sme dvomiti, da bo otrok znal razločiti koliko besed spada k enemu, koliko k drugemu stavku, ako otrok sliši samo koga govoriti; še manj pa bo naš učenec, po dosedanjej obravnavi, kakor je v teh dveh §§. zaznamovana, zmožen, sam stavke, razširjene stavke s 5, 6 ali še z več besedami, sestaviti in jim pravo ločilo na koncu dodjati. Po vsej pravici bi smeli stermeti nad otrokovo bistrournostjo, če bi se res kateri iz te obravnave toliko urnosti prisvojil, da bi razne stavke spoznal po njihovej sestavi in enake tudi sam sestavljati razumel. Ker ne pozna niti stavkovih delov, niti besednih plemen in njihnega oblikovanja, katero se v stavke povezanih besedah brez dvombe veršiti more, si prav lahko nekaj reči misli, katere potem izreče ali zapiše n. pr. „travnik in njiva“ meneč, da je zapisal stavek. Prav brez vsega pomiselka pa bi terdil, da je to „travnik in njiva“ stavek, če bi bile te besede pisane ali tiskane med drugimi stavki. Iz golega prislušanja ali iz priterjevanja ali odkimovanja učiteljevega, njegov občutek še dosedaj nij zmožen določiti, ali so te zapisane in izgovorjene besede že celotna misel — stavek ali ne; tega otrok po tem navodu razločiti nij in ne more zmožen biti. Ono „naučeno“ pa, kar otrok ne more in ne zna praktično uporabiti, nij temeljito, je poveršno ali celo napčno, ali pa konečno — brezpotrebno.

Temeljitosť (Gründlichkeit) in razločnost (Deutlichkeit) ste pri poučevanju gledé vspeha neizrekljive važnosti.

V tej metodi pa se mi zdi, da se otrok pelje v neki slovniski „labirint“, v katerem ne vidi od kod je prišel, naprej se mu od nobene strani nič ne sveti, okol in okol njega je vse polno raznih reči — a so vse nezname.

V §. 3. so v stavkih večzložne besede z navpičnimi, — in poznejši zlogi z vodoravnimi črtami v čerke razdeljeni.

Brez vsakega razlaganja: kaj je zlog? koliko čerk se sme k enemu, koliko k drugem zlogu jemati? zakaj je tako kakor je tu zaznamovano, prav in ne kako drugače? — pride do pravila: „Besede so sestavljene

iz zlogov. Kolikokrat pri izgovarjanji besed zinemo ali prenehamo, toliko zlogov ima beseda“.

Dvomim, da bi bila ta speljava dosti jasna. Razun tega, da otrokom izraz „zinemo“ nij popolnoma ali pa celo neznan, se v navadnem govorjenji in čitanji med posameznimi zlogi v večzložnej besedi ne preneha toliko, da bi bilo otrokom jasno zadosti, da bi se jim to moglo brez pojasnila staviti kot pravilo.

Morda pisatelj misli tu še na kako razširnejšo obravnavo, a omenil je nij.

Dalje: „Besede so eno-, dvo-, tri- ali mnogozložne“. Tudi ta definicija se mi zdi pomanjkljiva. Da se sploh imenuje beseda, ki ima en zlog, enozložna; ona, ki ima dva zloga, dvozložna itd. beseda „mnogozložna“ je že sama na sebi potrebna pojasnila — vsega tega pisatelj nič ne pojasnjuje.

Pedagogu se sme za zlo jemati, ako pri takšnih obravnava k temeljitosti poduka neizogibljivo potrebna pojasnila izpušča, jih prezira in se noče v podrobnosti spuščati, menéč, da otroci to že tako sami od sebe vedó ali vsaj razumeti morejo. Takšna domneva — (Voraussetzung) je vendar popolnoma brez vsake naslombe, ker se otrokom prej še ni v nobeni obravnavi to povedalo — prisvojilo.

V §. 4. še le pride pisatelj do enega, otrokom znanega stebra, zdaj še le pridejo iz „labirinta“ na znano jim pot, na kraj, kjer so vlani bili — do čerk, do abecede.

V naslednjem §. se razločujejo samoglasniki in soglasniki ali tihniki.

Po mojem mnenji in tudi po pedagogičnem načelu: „Od znanega do neznanega“, bi ne bilo treba otroka prej po takšnih njemu (otroku) popolnoma neznanih potih voditi, a nazadnje vendar na prejšnji prostor nazaj priti, ampak s tvarino v 4. in 5. paragrafu navedeno začeti. — „Pa razna pota peljejo v Rim“. Če so vsa pota enako dolga, enako pripravna? o tej terditvi ne bom razpravljaj jaz. (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— **Iz Knežaka** nam piše g. Anton Požar, nadučitelj in župan, med drugim to-le: Kakor znano, razširila se je tukajšnja enorazrednica letos na dvo-razredno, in oba učitelja imava posla čez glavo, ker je nad 350 za šolo ugodnih otrok, od katerih 250 šolo redno obiskuje. Obiskovalo bi šolo še več, ali kaj, ker otroci »obleke in obuvala« nemajo. Vem, da Vam se bo neverjetno, nemogoče zdelo, ako Vam povem, da otroci bósi v šolo dohajajo, in to ne samo iz domače, marveč tudi iz oddaljenih dveh vasi. Bosi, pa v takem hudem mrazu!

Terdosrčen mora človek biti, vidé take ubožčke v šolo dohajati, da se mu srce ne otaja. Zraven siromaščine v obleki pa glad pritiska, in večkrat se primeri, da otrok s praznim želodcem v šolo pride, s praznim iz šole otide

in zopet popoldne s praznim v šolo dojde. Tak učenec se menda pač z veseljem ne uči? Pa vendar ti siromaki redno v šolo hodijo, brez sile. V takem položaji si pač otroci ne morejo naj potrebnih učnih pripomočkov prisvojiti, in treba je za-nje prositi, sicer bi jih vsaj $\frac{1}{3}$ brez vsih učilnih pomočkov ostalo. Tukaj so ljudje za šolo vneti, ali pomagati dosti ne morejo, ker je tukaj le malo premožnih, da bi takim revežem na pomoč prihiteli. Volja je, a moči ni, ker je revežev preveč. Verjemite mi, da bi človek vse poskusil, da bi se tem ubožčekom pomagalo. Pa kje pomoči iskati? Po mestih so še premožni ljudje, ki bi lahko pomagali, ali oni za našo revščino ne vedo, ker smo bolj na kraji »sveta«, na kraji dežele naše. Morda se s tem mojim pisanjem katero vsmiljeno srce obudi, in kaj tem revežem pomaga. Vse bi se z hvaležnim srcem sprejelo, bodi si denar, obleka, ali kar koli. Potrebnemu se vse prileže. Naj bo za danes dovolj o tej bedi.

Prešlo jesen je »Narodna šola« tukajšnji šoli veliko gradiva za šolo, skor brezplačno podelilo. Morda tudi sedaj kaj za nas hrani, n. pr. pisnih zvezkov, kamenčkov, peres, svinčnikov, ali kaj fizikalčnih aparatov. Jaz bi hotel z lastnega imetja nekoliko dati, da se kaj vdobi, ker si otroci kupiti ne morejo. Kar človeka na srcu tišči, si rad odloži; zatoraj ne zamerite, da Vas s tacimi neveselimi rečmi dolgočasim. A storil sem to na Vašo besedo. Ako Vam ljubo, bom še kedaj iz tukajšnjega kraja kaj pisal. (Prosimo!) Serčno Vas pozdravlja

V Knežaku, 20. prosinca 1880.

Pristavek vr. Kdor ne pozna teh krajev in dogodivščin poslednjih let, bi se mu neverjetno zdelo, kar tukaj piše g. nadučitelj, a v resnici je tako. Stanovalci teh krajev imeli služne pravice v graščinskih gozdih, in si z lesom nekaj prislužili . . . Graščina je v gozdu hišo postavila, da zabrani izvozu . . . Kmetje so hišo in vso pripravo razdejali, obsojeni so bili na dolg zapor, plačali »in solidum« vse troške in tako prišli ob živino in vse premakljivo blago. — Kmet brez delavne živine ali pa ratar brez pluga. — Možki hodijo po zimi na Hervaško in v Slavonijo po šumah les piliti (žagati) in včasih si kaj prislužijo, ter domu domače potrebe uravnajo, polje obdelajo. — Včasih pa tudi zaslužka ni, in od tod pride revščina in jediščina, kakor se bere v tem pismu; največi reveži so otroci in stari! V primeri z njimi so naši mestni reveži še gospodje.

— **Iz Železnikov** 16. januarija. Da nesreča v resnici nikdar ne miruje, imamo pri nas zopet novi dokaz. Te dni peljal se je zaliloški pomožni učitelj gosp. Ant. Globočnik skoz Zgornje Železnike. Vsled prenagle vožnje prekucnile so se sanke, in pomilovanja vredni gosp. učitelj padel je tako nesrečno, da si je ulomil desno nogo, levo si navdaril tako hudo, da ga boli še skor hujše mem zlomljene, in pretresnil si celi život tako, da po izreku g. zdravnika naj manj osem tednov ni upa, da bi okreval in zopet shodil. Kar pa je še hujše, je to, ker se sploh letos rane ljudom nenavadno nerade celijo. Sreča za g. bolnika je vsaj to, da leži bolan tukaj, kjer se mu težavni stan vsaj kolikor toliko polahkavati zamore, in ga pogostno tudi kdo obišče.

Zima pritiska letos strašansko hudo na vse strani. Naj starejši ljudje se skor ne spominjajo enacega. Sreča bo, ako tako hudi mrazi ne bodo uplivali škodljivo tudi na človeško zdravje. V treh mescih zgubila je naša šola že 3 učence po smerti; pa še vedno katerega bolezen napade. Druzi posebnih novic nimamo. Z Bogom!

Jos. Levičnik.

— **Belgija.** (Šolsko vprašanje.) Dasiravno je ministerstvo žugalo in obetalo, vendar 200 udov deržavnih šolskih komisij služeb ni hotelo prevzeti,

ker so spoznali, da jih je minister Vanhumbeek, le zato poklical v te odseke, da bi se ne moglo reči, da se on ne ozira na katoličane. Ker so pa bili povsod v manjšini, niso mogli koristiti, zato so izstopili, da ne zakrijejo sè svojim imenom sklepov, katerih ne morejo odobravati. Sicer pa državne šole slabo napredujejo, 300 jih je praznih, in njih 800 nima više od 25 učencev. Cerkvene šole imajo tri četertine vseh otrok, ki so še v šolskih letih; a vse to deržavo in občine prav nič ne stane, a vradne šole imajo na leto 26.000 prihodkov.

— **Badensko** je dosihmal veljalo za deželo, v kateri so šole popoluoma od cerkve ločene; sedaj pa tudi tam govore o spravi med cerkvijo in deržavo, sam deželni knez se je menda naveličal boja z cerkvijo, zbornicama se bodo predložili dotični predlogi, in osebje vlade veri sovražne se boče odstranilo.

Pri Herderji v Friburgu je tudi izšla knjiga, spisal dr. Maas »Zum Frieden zwischen Staat und Kirche«, ki razklada katoliška načela pri šolskem vprašanji, pravi pa, da deržavne postave, ki razglašajo brezversko šolo, ne poznajo kaj je šola, kaj je pouk?

Take postave hočejo gospodovati tudi duševnemu življenju. Človek ni le za deržavo in za to življenje, on ima tudi dolžnosti do Boga, do cerkve, do družine in do samega sebe. Šola naj človeka usposobi, da zadostuje svojemu namenu, ne le kar se tiče časnosti, temuč tudi kar se tiče prihodnjega življenja. Ni dosti, da zbuja razumništvo, da poučuje v raznih vednostih, marveč mora tudi zlahniti voljo in blažiti serce. Šola po svojem bistvu je pomočnica, a ne le deržavi, temuč tudi cerkvi in družini. V šoli se poučuje, bistveno pa izreja, ker olik pride le po odgoji, katero mehča in pripravlja voljo. Šola, odgojilnica, ima pa pravno podlago, a pravnost (Sittlichkeit) izvira iz vere. Pouk in odgoja — šola — mora stati na načelih svete vere, ki so od vekomaj resnični stalni in merodajvni i. t. d.

— **Iz Tirolskega** imajo »Christlich-pädagogische Blätter« daljši dopis, v katerem se opisuje napredek šolstva v novi dobi na Tirolskem; šolska postava namreč tam še ni izpeljana, t. j. deželne šolske postave nimajo, ker je deželni zbor med drugim popravami tudi zahteval, naj imajo trije škofje v deželi, v deželnem šolskem svetu virilen glas, in da se nasveti, zoper katere se škofje upró, ne morejo sprejeti. Na Tirolskem velja še zmirom ukaz ministra za uk in bogočastje 10. svečana 1869, po katerem neha nadzorništvo višje cerkvene vlade (škofijstva) in duhovnih okrajnih šolskih nadzornikov (Schuldistriktsaufseher). — Imajo tedaj na Tirolskem le deželni šolski svèt in okrajne šolske svete, a krajnih šolskih svetov tam ni, tudi v deželnem šolskem svetu in v okrajnih šl. svetih duhovščina ni zastopana. — Učitelj kot šolski vodja je tedaj sam odgovoren za šolo, sicer se v nekaterih krajih duhovni še vedejo kot šolski nadzorniki, postavno namreč so še toliko časa, dokler deželna šolska postava ne boče izpeljana. (Tako je bilo tudi tiste dve leti na Kranjskem, dokler nismo deželne šolske postave imeli; nekateri župniki so se pečali za šolo kakor poprej, drugi zopet ne, tako boče menda tudi na Tirolskem. Vr.)

Vpraša se tedaj, ali se je v tej dobi šolstvo na Tirolskem kaj povzdignilo, kakor liberalni časopisi po svetu razglašajo. Kratko malo, ne, v novi šolski dobi otroci nič več tako pridno ne hodijo v šolo, mladina je postala veliko bolj zanikarna, uporna, ves trud učencikov je večidel zaman; pri trudapolnem delovanji učitelja skoraj nihče ne podpira; brezovka, ki bi bila sedaj veliko bolj potrebna, kakor nekđaj, nima več prostora v šoli. Tudi kar se šolskega nadzorovanja tiče, je veliko slabější od poprej, svetnih šolskih nadzornikov je veliko

manj, kakor je bilo duhovnih; odkazano jim je veliko šol v nadzorovanje; so pa ti gospodje ali mestni učitelji ali profesorji srednjih šol, za nadzorovanje jim ostaja le malo časa; nadzorovanje je težavno, pota so slaba, kraji težko pristopni, in v nekatere kraje le redko kedaj nadzornik pride, a gotovo je, da to porabijo nekateri učitelji, manj se trudijo, zato se po nekaterih krajih otroci čisto malo nauče. — Profesorji ali sploh mestni učitelji niso na pravem mestu za nadzorovanje selskih šol, ker večkrat nimajo kar pojma o tem, koliko je mogoče storiti po selskih šolah. (Chr. päd. Bl. pristavijo: Ako je Tirolcem to v tolažbo, povemo jim, da tudi po drugih deželah ni drugače, in da imajo pri ljudskem šolstvu prvo besedo tisti, ki še nikdar niso poučevali »o čerkah« ali o »enkrat jedni«.) Selskim šolam je treba nadzornikov, ki ne poznajo le razmerja učilnic po kmetih, ampak so se do dobrega navzeli njih bistva in duha, da morejo presoditi, ali učitelj opravlja ali zanemarja svoje dolžnosti. In v to je pa vendar duhoven naj bolj sposoben, ker živi na kmetih, in razmerje po šolah uže zarad tega mora dobro poznati, ker v kerščanskem nauku poučuje.

Cerkveno nadzorništvo je tudi veliko ceneje, nadzorniki so dobivali nekaj potnine iz cerkvene blagajnice; dežela ali država ni vinarja zato potrosila, a sedaj je to vse drugače, vprašanje je le to, ali državni nadzorniki sploh koristijo toliko, kolikor so cerkveni. Sicer ne terdimo, da si želimo duhovnih nadzornikov takih, kakor so bili poprej pred novo šolsko dobo, za to imenitno službo naj bodo sploh strokovnjaki, in šolam poprej ni bilo to v korist, da je moral vsak dekan biti tudi (volens nolens) šolski nadzornik. Ako poslednjič še pristavimo, ka želimo, da bi se duhovni sploh marno poprijeli pedagogičnih znanost, ne rečemo s tem nikakor kaj odveč, ker prej ali slej bodo duhovni zopet šolski nadzorniki, in redništva bi imela sposobnih in izurjenih šolskih mož na izbero. Tudi katehetom ni odveč, marveč zelo koristno, ako niso v pedagogiki nevedni ali kaki mojstri skaze. — Podpisan je — I, učitelj na Tirolskem, in vredništvo »Chr. päd. Blätter« pristavi: »Častitemu gospodu dopisovalcu popolnoma priterujemo, ako so kje škofije, kar pa mi ne vemo, po katerih se kleriki v odgojništvu, katehētiki in metodiki bolj poveršno poučujejo, ako se to kje zgodi, bilo bi močno obžalovati«. (»Učit. Tov.« priobčuje ta sestavek, prijateljem in neprijateljem, da si iz njega strup ali sterd serkajo.)

— **Iz seje c. k. dež. šl. svēta dné 2. januarija 1880.**

Razsoja se o pritožbah zoper razsodbo c. k. šl. svetov, kar se tiče troška za šolske zgrade in za komisije pri njih stavljenji.

Na podlagi poročil c. k. okrajnih šolskih svetov, kar se tiče stanja za silnih šol iz namena, da bi se eventualno zboljšale, poveda se kranjskemu deželnemu odboru in ukazuje se, kar je na dalje potrebna.

Tri učenke vadnice v Ljubljani se naknadno oproščajo šolnine.

Prošnja bivšega pomožnega učitelja za pokojnino iz milosti se napotuje kranjskemu deželnemu odboru.

Mnenje ravnateljstva c. k. više državne realke v Ljubljani o tem, koliko se ima tirjati iz modernih kulturnih jezikov, oddaje se na višje mesto z dotičnimi nasveti.

Poročilo ravnateljstva filharmonijske družbe v Ljubljani, kar se tiče godbene šole za l. 1878/79 in 1879/80 se jemlje za znanje.

Vsled poročil dveh okrajnih šolskih svetov zastran poldnevnega poduka se v to privoljuje na dveh ljudskih šolah.

Gojencu na učiteljšču v Ljubljani se vzame državna štipendija.

C. k. okrajni šolski svèt je predlagal umirovljenje nekoga ljudskega učitelja, dež. šl. svèt v to ni privolil, ampak učitelj se ima kaznovati na drugačen način.

Na podlagi poročil c. k. okr. svetov se stalno umeščata učitelj in nadučitelj.

Pritožbe zastran kazni po šolskih zamudah, potem prošnje za nagrado in denarne pripomoč se rešujejo.

— **Iz Dunaja.** (Morajo li vsi, ki imajo v kakej šolskej občini posestva a ne stanovanja, šolsko priklado z direktnim davkom vplačevati.) To principiello važno vprašanje je bilo 23. januarija ustmeno na Dunaji, v zadevi pritožbe Janeza Ivanetiča in drugov iz Metlike zoper določbo kranjskega deželnega odbora 10. aprila 1879, št. 7743 iz leta 1878 zaradi vplačevanja 35% naklade za šolske potrebščine občine Dražice, obravnano pred c. k. upravnim sodiščem.

Pritožence je zastopal g. dr. Karl Sežun in mestni tajnik iz Metlike g. Ed. Mikoli; deželni odbor je zastopal g. dr. Poklukar, ud deželnega odbora za Kranjsko; občino Dražice je zastopal g. dr. Ferdinand Pogačnik, dvorni in sodnijski advokat na Dunaji.

Sodišče je po razpravi izreklo razsodbo, da se pritožba g. Janeza Ivanetiča in drugov, ker ni utemeljena, odbija. Ta razsodba je tedaj merodajna pri enakih vprašanjih.

— † **G. France Pirc**, bivši misijonar v zedinjenih severnih ameriškkih državah, je umerl 22. p. m. v ljubljanski duhovnišnici. Ranjki je bil rojen v Godiču pri Kamniku l. 1785, in se podal, župnik v Podbreziji na Gorenskem, v Ameriko. Koliko je ranjki preterpel pri svojem trudapolnem apostolskem delovanju vzlasti v ameriškkih dobravah, koliko nevarnosti prestal na morji in na kopnem, koliko bridkega in žalostnega skusil v svojem dolgem življenji, povedal nam bode njegov životopis. Omenimo mi le tukaj, da je ranjki med drugim spisal tudi Kranjskega Vertnarja, ki je izšel l. 1830 pervikrat, a leta 1863 v III. pomnoženi izdaji. — Poslednja svoja leta je živel ranjki v ljubljanski duhovnišnici, kjer so njegovi duhovni bratje, vzlasti gosp. Zamejic, ki mu je tudi mertvaški list spisal, zanj skerbeli. Spomin ga je zapuščal toliko, da se zadnjih njegovih let ni prav jasno spominjal, a kar je poprej bilo, to mu je živo bilo v spominu. Mertvaški spreved je bil v saboto 24. p. m. ob 4. uri. Vodili so ga stolni dekan v. č. g. J. Zupan, ki so tudi na grobu govorili ginljive besede, ranjkemu v spomin, živim v posnemanje in spodbujo. Kmetijska družba mu je na rakev položila lep venec, in k sv. Kristofu so spremili pokojnega milst. knezoškof, stolni kapitel, duhovščina ljublj. mesta, seminaristi, ki so na grobu peli: »Benedictus«. Iz med svetnih imenujmo le ljubljanskega župana g. Laschana in mnogo drugega občinstva. — Drugim premožen in radodaren, sebi pa reven in varičen, tak je bil ranjki v življenji, in tako je bilo videti pri njegovem pogrebu, kjer ni bilo unanjega lišpa, ampak vse bolj resnobno in mirno, kakor življenje ranjkega. N. v m. p.!

— **Številjenje ljudstva v Bosni in Hercegovini** je vse drugačno število pokazalo, kakor se je dozda mislilo. V Bosni in Hercegovini skupaj je komaj 800.000 ljudi, »ponosno« Sarajevo nima ne 60 ne 50.000 prebivalcev, ampak le 28.000.

— **Z Dunaja** 28. januarija je došel »Nov.« telegram. »Vsi poslaniški krogi vzajemno z današnjimi časniki pričakujejo popolno prestrojenje ministerstva v smislu desnice«.

— **Mnogim vprašanjem, kdaj pridejo „Matičine“ knjige na svitlo,** odgovarjamo, da se je tisk zaradi natančnega dela pri »Terminologiji« in zaradi obširnega »Lepopisa« zakasnil toliko, da se knjige niso mogle precej o novem letu razpošiljati. Naznanjamo pa, da bodo prihodnji teden gotove, in potem bodo se nemudoma razpošiljale.

Iz pisarnice „Matice slovenske“.

— **Slovani v iztočni Pusterški dolini na Tirolskem.** Tako se imenuje drobna knjizica, katero je po dr. Mitterrutznerji poslovenil Miroslav Maloverh, a ravnokar na svitlo dal J. Krajec v Novem mestu, pri katerem se tudi dobiva po 30 kr. Knjizica ima kratek uvod, potem pridejo na vrsto Slovani ob kratkem, čas prihoda Slovanov na Tirolsko, razširjenje Slovanov in njihovo pokristjanenje po Tirolskem, germaniziranje dravske (Drauthal) in iselske doline (Iselthal), sedanji ostanki nekdanje slovanske naselbine po teh krajih. Temu vsemu je pridana kratka zbirka takih sedanjih imen, katerih slovanska korenika se dá dokazati. — Knjizica bo dobro došla vsem prijateljem Slovanstva in njegove zgodovine, posebno pa jezikoslovcem, zato jo prav toplo priporočamo.

— **Jugoslavjanski Stenograf.** Iz Sofije se nam piše: Letošnja prva številka »J. St.« prinese razen strokovnega gradiva nauk o bolgarskem jeziku za Slovence, ter se bode cela bolgarska slovnica v tečaj tekočega leta raztolmačila. To podvzetje g. urednika je gotovo vse hvale vredno, ker se na ta način Slovcem ponudi prilika, da se poznajo z bolgarskim jezikom, ki je sedaj, odkar je Bolgarija osvobojena, postal jako važen v obče, a za Slovence kot bratski narod Bolgarov, važen je posebno. Naj bi vzlasti mladi Slovenci ne popustili te prilike, da se nauče zanimivega bratskega jezika, ker nobeden ne vé, da li mu ne bode morda to znanje v bodočnosti dobro došlo. — List izide koncem tega meseca. Naročnina se pošilja v Zagreb pod naslovom: Naglič & E. Bezenšek. (Na leto 2 gld.) »S. N.«

— V katoliški bukvarni pred škofijo št. 6 so naprodaj slovenske knjige: **Jezičnik.** Spisal J. Marn. Leto II, III, IV, V, à 40 sold.; VI.—VIII. 60 sld.; IX. do XI. (Metelko) 1 gld.; XII. (Hitzinger); XIII. (Nečasek-Umek); XIV. (Pohlin-Vodnik); XV. (Čbelica, Jak. Zupan, M. Ravnikar); XVI. (Poženčan, Vertovec, Verne); XVII. (Kobe, Varl, Žakelj, Oliban, Likar, Jeriša, Vončina) à 60 sold. — **Kratko staroslov. slovnica.** Spisal J. Marn à 50 sold. — Slovnica češkega jezika, sp. Fr. Marn, à 50 sold. in **Hrvatska slovnica za Slovence.** Sp. Fr. Marn, à 60 sold.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na mestni dekliški šoli v Ljubljani: služba podučiteljice, l. p. 420 gl., 10% starost. dokl.; do 6. februarija mestnemu šl. svētu v Ljubljani.

V šolskem okraji Kerškem: Na Irazredni šoli v Šent-Janževem dolu (Johannisthal), učit. služba, l. p. 450 gl. in stanovanje; do 11. februarija t. l.

V šolskem okraji Kranjskem: Na 4razredni ljudski šoli v Kranji, učit. služba, l. p. 500 gl., eventualno tudi s 450 gl. l. p.; do 16. februarija t. l. pri c. k. šl. svētu v Kranji.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Peter Cebin iz Kranja za II. učitelja na Studenec; g. France Zajec iz Brusnice v Majhovo in g. Anton Kadunec, zač. učitelj v Čermošnjicah, na Brusnico. Gdč. Hedvig Rosina, spraš. učit. kand., za drugo učiteljico v Čermošnice.

 Današnjemu listu je pridejan „Kazavec“.

Odgovorni vrednik: **Matej Močnik.**

Tiskar in založnik: **J. R. Milic.**